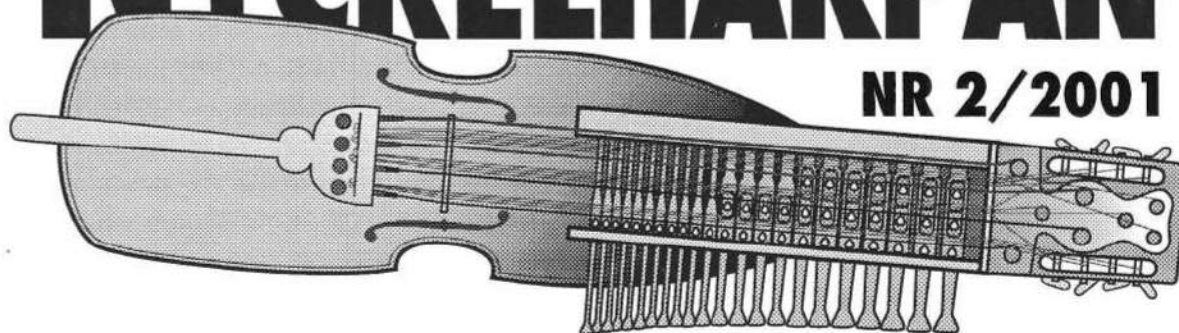

NYCKELHARPAN

NR 2/2001

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS MEDLEMSTIDNING

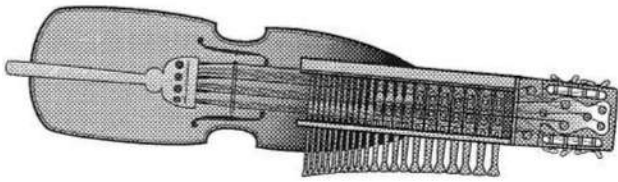
RAPPORT FRÅN ÅRSMÖTET

KRONPRINSESSAN VICTORIA FICK EN NYCKELHARPA

EN HELG I TOBO MED LÅTSPEL, VIDEOFILM OCH DRAGSPELSHARPA

ETT FÖRSTA STEG MOT STÄMSPEL

M.M.

NYCKELHARPAN NR 2/01

Årgång 15.

Medlemstidning för Föreningen Nyckelharpan.

Utkommer med 4 nr per år. ISSN 1401-2936

Adress: Föreningen Nyckelharpan, c/o Möllerman
Riddarstigen 17A, 183 30 Täby.

Ansvarig utgivare: Sture Möllerman.

Redaktion:

Sture & Marianne Möllerman, tel 08-768 13 66.

Anne-Marie Tärnström, tel 08-89 91 80.

Artiklar och bilder ur Nyckelharpan får ej kopieras för publicering utan medgivande från redaktionen.

Material till nästa nummer skall vara på redaktionen senast 10 augusti.

MEDLEMSSKAP

i Föreningen Nyckelharpan kan väljas antingen fullt ut eller begränsat.

Fullt årligt medlemskap erhålles mot inbetalning av 125 kr på föreningens postgirokonto nr 491 82 94 - 2.

Väljer du lägre medlemsavgift, 100 kr, erhåller du tidningen Nyckelharpan men avstår från all övrig information.

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE

		Telefon
Ordförande	Sture Möllerman	08-768 13 66
Kassör	Kjell Wigforss	08-758 17 55
Sekreterare	Anne-Marie Tärnström	08-89 91 80
Ledamot	Monika Hedelius	08-754 24 57
Ledamot	Karin Wester	08-778 15 09
Suppleant	Annika Ohlsson	08-754 21 57
Suppleant	Bertil Svensk	08-556 512 62

Föreningen Nyckelharpans org. nr 80 20 11-4289

<http://welcome.to/nyckelharpan>

OMSLAGSBILDEN

Kronprinsessan Victoria vid besöket på folkmusikinstitutet i Tobo, där hon förärdades en nyckelharpa.

Mer om detta i Esbjörn Hogmarks och Åsa Södergrens artikel på sid 12.

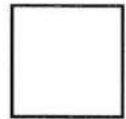
INNEHÅLL

i detta nummer

Årsmötet 2001	sid. 3
Tobokursen – en succé	sid. 4-7
Första steget mot stämspel	sid. 8-11
Kronprinsessan Victoria fick en nyckelharpa	sid. 12-13
Spelmansstämmor i Sommarsverige	sid. 14
Eric Sahlströms Institutet och minnesfond	sid. 15
Per-Åke Wallin	sid. 16

**Nästa
manusstopp
10:e augusti**

Har du glömt medlems- avgiften?

Om du är en av dem som glömt betala årets medlemsavgift till Föreningen Nyckelharpan får du här en påminnelse i form av en liten "bock" i rutan här ovan. Postgironummer mm finns i redaktionsrutan till vänster på denna sida.

Har du bytt adress eller namn, gör då en anmälan på postgirotalongen eller med en adressanmälningslapp till föreningen.

BIRGER GUSTAFSSON AB

är Föreningen Nyckelharpans sponsor i form av mycket generösa villkor vid tryckning av vår medlemstidning. Vi tackar alla hos Birger Gustafsson AB som på detta sätt stöder vår verksamhet.

Årsmötet 2001

Föreningen Nyckelharpans årsmöte på Hartwickska Huset i mars avlöpte som vanligt under lugna former men med få deltagare. Att det ska vara så svårt att locka medlemmarna till dessa möten är svårt för mig att förstå. Kan det vara av rädsla för att bli vald till någon förtroendepost eller är det bara av rent ointresse. Nåja, 13 medlemmar hade hörsammat kallelsen och det var fullt tillräckligt för att kunna utse den styrelse som valberedningen hade föreslagit.

STYRELSEN

Som föreningens ordförande omvaldes Sture Möllerman och som sekreterare kvarstår Anne-Marie Tärnström ytterligare ett år.

Som ny kassör valdes Kjell Wigförss då Paul Westman efter många år på den tunga posten avböjt omval.

Karin Wester omvaldes som ledamot. Ingemar Aronsson som varit ordinarie ledamot i styrelsen överlämnade sin plats åt Monika Hedelius.

Som suppleant omvaldes Bertil Svensk medan Christer Kvarne lämnade sin suppleantplats åt Annika Ohlsson.

Paul Westman tillträdde som ny revisor tillsammans med Björn Kallstenius och med Jan Magnusson och Nils Gomer som ersättare.

Föreningens valberedning 2001 blev Christer Kvarne och Margareta Malmberg.

Det blev lite nya ansikten och en knapp övervikt för kvinnorna i styrelsen. Hela den nya styrelsen kommer att presenteras utförligare i nästa nummer av vår medlems-tidning.

VERKSAMHETEN

Föreningens verksamhetsberättelse som fanns med i förra numret av Nyckelharpan samt kassarapport godkändes. Efter det att revisionsberättelsen föredragits lämnades den avgående styrelsen fri från ansvar. Innevarande års planerade aktiviteter redogjordes varvid stor vikt las vid vårens helgkurs i Tobo. Några månatliga träffar som de tidigare i Hartwickska Huset kommer ej att hållas under året. I stället blir det något studiebesök och ev någon mer kortkurs och/eller bussresa i höst. Förslag från medlemmarna till aktiviteter efterlystes.

MEDLEMSAVGIFTEN

blev oförändrad 125 kr för fullt medlemskap och 100 kr för reducerat medlemskap där man enbart erhåller tidningen Nyckelharpan och avstår från övriga aktiviteter.

ÖVRIGT

Paul Westman, Ingemar Aronsson och Christer Kvarne avtackades med blommor varefter årsmötet avslutades och Nyckelharpslandet kunde ta vid. Föreningen bjöd alla närvarande på fika.

Sture Möllerman, ordf.

Mera bilder, tack!

I förra numret publicerade vi en bild av ett nyckelharpspelande brudpar, vilket inspirerade Per-Ulf Allmo att sända in en något äldre bild på ytterligare ett brudfölje. Dock ej med ett musicerande brudpar men väl med en harpa i spetsen.

Einar Åsberg spelade när Robert Nordahl från Borlänge gifte sig med Anna-Mait Strömblad från Ludvika vid pingst 1962 i Ludvika kyrka.

Redaktionen kan aldrig nog påpeka vikten av att alla som kan och har möjlighet skickar in bild- eller textmaterial till Nyckelharpan. Det är på det viset som föreningen kan hålla sig med en uppskattad medlems-tidning. Naturligtvis returnerar vi alla bilder efter användandet. Vi är också tacksamma för idéer till artiklar.

Tobokursen – en succé!

Text: Sture Möllerman. Foton: flera av kursdeltagarna.

Redan i förra numret av Nyckelharpan skrev vi om det överväldigande intresset för helgkursen på Eric Sahlström-institutet i Tobo. 40 deltagare kan idag se tillbaka på en oförglömlig helg. Vi lyckades få plats med alla som anmält sig om än något trångt i sovrummen. Men vad gjorde det när mesta tiden gick åt till att spela nyinlärd och gamla låtar under ledning av Cajsa Ekstav och Sigurd Sahlström.

Bättre plats än på Eric Sahlströminstitutet, ESI, får man nog leta efter. Förutom övernattningsmöjligheterna bjöds det på mat av hög klass till rimliga kostnader. En mycket väl tilltagen sal för stort allspel och flera ordinära rum för grupp-spel gjorde att undervisningen väl uppfyllde våra krav.

VIDEOFILM

Dessutom hade vi möjlighet att få låna apparatur för att kunna se på videoinspelningar – En av våra medlemmar hade varit på Musikmuseet i Stockholm och där lånat Jan Lings musik- och bildupptagningar av gamla nyckelharpspelmän i Uppland redigerade till video av Sven Nordin.

Vi valde att på lördagskvällen efter middagen titta på den delen av filmen där Eric Sahlström medverkade och fick uppleva Erik under tidiga år både som spelman och nyckelharpbyggare. Ett mycket uppskattat inslag.

Denna videokassett med uppländska spelmän är möjlig att låna av vem som vill genom Musikmuseet i Stockholm.

DRAGPELSHARPA

Strax innan kursen kom ett brev till Föreningen Nyckelharpan från en av våra medlemmar, Göte Fjäll. Han berättade att han haft en morbror Nisse Mellström, en mycket skicklig dragspelare (bortgången för 25-30 år sedan) som tänkte försöka sig på nyckelharpspel varför han byggde en harpa och satte igång att spela. Det gick nu inte så bra som han tänkt sig varför han istället konstruerade en nyckelharpa för dragspelare.

Instrumentet ligger nu i en plastpåse på en vind och ägaren undrar vad han ska göra med den. Vem kan ha intresse av en dylik skapelse? Göte som tidigt anmält sig till Tobokursen föreslog att han kunde ta med den om någon vill titta och känna på den.

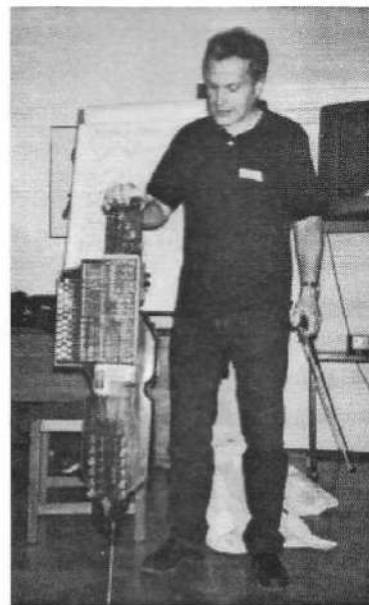
– Självklart, blev svaret. Var annars kan en sådan skapelse väcka intresse.

Spänningen var stor i Tobo när Göte plockade fram plastpåsen. Vi fick lova att inte skratta; bara det gjorde ju att tiden drog ut ytterligare, innan vår nyfikenhet kunde stillas. Till sist kom den då äntligen fram, denna skapelse byggd med stor entusiasm av en nytänkare med ett brinnande intresse för nyckelharpan.

Till och som inte var med på kursen kommer här lite fakta och kommentarer om instrumentet.

”Harpan” har en normal kropp om än lite kantig, men det unika är själva leken. Den består av en knappats med tangenter som på ett knappdragspel men spegelvänt mot normala harpknivar. Med en hel uppsjö av mässingsrör och leder påverkas löven genom en sorts vickmekanism.

Instrumentet spelas sittande på en stol och har en ”stack” ned till golvet som på en cello. Dragspelstangenterna hantaras med högerhanden vilket medför att man måste föra stråken med vänster hand. Nog så knepigt för den som inte råkar vara vänsterhänt stråkspelare. En liten metallpinne sticker ut strax ovanför och vid sidan om stallet som stöd för

stråkstängerna vilket kanske är tänkt för att underlätta stråkföringen. Samtliga stäm-skrivar är i form av skruv-mekanism som på gitarr och några sitter upptill som på ett normalt instrument men 12 stycken av dessa är placerade nertill på en mycket kraftig stränghållare. Dessutom finns där finstämmare för spelsträngarna som är stämda A, C, G och C och sitter på "rätt" ställe.

Harpan var vid ankomsten ej i spelbart skick då ett flertal av knapparna kärvade, men en tillskyndande mycket intresserad elev vid Sahlströmsinstitutet lyckades efter en stunds arbete få instrumentet i något så när spelbart skick. Ljudkvaliteten och nivån var inte tillnärmelsevis i klass med dagens harpor, men som ett originellt experiment och försök till förnyelse måste man nog lyfta på hatten för ett gott utfört arbete inom den musikmekaniska branschen.

Om någon är seriöst intresserad finns det möjlighet att förvärva dragospelharpan. Hör i så fall av er till någon i styrelsen så ordnar vi kontakt med ägaren.

PERSSON-HARPA

Efter denna förevisning var det på många begäran som Bertil Persson, spelman och känd nyckelharpsbyggare från Norrtäljetrakten, visade upp och talade om sitt senaste verk. Ett harpbygge där han bla annat hämtat inspiration från Johan Hedins nyckelharpsinnovationer, tidigare publicerat i vår medlemstidning.

Bertil lät de som önskade provspela harpan. Den skiljde sig till utseende ganska avsevärt från Bertils tidigare instrument men var som alltid, mycket välbyggd och lättsplad. Han har redan fått mycket fina betyg från flera håll inom spel- och byggkretsar.

MÅNGA NYA LÅTAR

En sån här helg fullmatad med många intryck, mycket spel, nya vänner och låtar går knappast att i detalj redovisa här, men av allt vi lärde oss (näja, försökte) ska vi publicera en del här i Tidningen Nyckelharpan och vi börjar med polskan på nästa sida som Cajsas fått av Sture Sahlström.

Samma låt fast efter brodern Eric finns i en lite annorlunda tappning, nedtecknad av Gösta Sandström i Sahlströmshäftet. Det är intressant att se hur olika bröderna Eric och Sture tolkat en låt som spelats av fadern Anders.

Har du inte redan Sahlströms låthäfte för att kunna göra jämförelsen, bör du skaffa det omgående. Det finns att köpa på Österbystämman och Vendelstämman eller direkt genom Sahlströmsfonden, kassör Gunnel Lundkvist 018-33 72 58.

Passa då på tillfället att samtidigt inhandla de fina Leufsta-samlingarna, tre notböcker i faximilupplaga med flera gamla uppländska låtuppteckningar.

SIGNATURPOLSKAN

Förmedlad av Cajsa Ekstav efter Sture Sahlström och nedtecknad av Ingemar Aronsson

Musical score for 'SIGNATURPOLSKAN' in 3/4 time. The score consists of six staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with several triplet markings (indicated by a '3' above the notes). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Första steget mot stämspel

av Matt Fichtenbaum

Detta är en översättning av en artikel som kommer att publiceras i *American Nyckelharpa Associations tidning "Nyckel Notes"* nästa nummer.

Stämspel är ett viktigt inslag i svenskt låtspel. För min del är det stämman som ger en låt dess känslomässiga innehåll. Och även om stämspel inte hör så mycket till nyckelharpans tradition, blir det allt vanligare nu. På inspelningar såsom *Till Eric* och *Nyckelharpsorkestern* hör man långt utvecklat ensemblespel. Till och med 60-talets skiva *Spelmanslåtar från Uppland*, nyutgiven på CD för ett par år sen, visade Gösta Sandstöm prov på lyhörda andrastämmor till Eric Sahlströms spel. Frågan är bara hur man börjar spela andrastämmor när man inte tidigare vågat sig på konststycket.

STARTPUNKTER

En del av oss har lätt att hitta och spela stämmor. Är man van vid att som ex vis i USA på naturligt sätt sjunga stämmor i kyrkan, är det en bra början. Spelar man gitarr eller piano och har lätt att hitta ackord, är det också bra. Och om man känner lite glädje, vemod eller spänning när man hör en låt, eller som när det i bästa fall går en rysning genom kroppen, då vet man varför man spelar stämmor och man anstränger sig gärna hur mycket som helst för att själv kunna spela en bra stämma.

HARMONILÄRA?

Självklart kan lite kunskap om tonarter och ackord förklara varför en viss andrastämma låter bra. Men om man inte tidigare vidrört detta ämne är det nog bäst att börja på annat sätt. Man kan lära sig teorin "längs vägen," genom att hitta mönster och regler i det man spelar. Ibland upptäcker man "stora sanningen" och det som hade varit en massa detaljer blir en helhet. Då har man kommit långt.

LITE RÅD

Jag har lyssnat på spelmän vars sätt att spela andrastämmor tilltalar mig. Och frågat en del om vad som kan anses som viktigt när man spelar stämma. Följande är några av svaren på denna fråga. Mitt eget stämspel byggs på dessa punkter, och du kanske också kan ha nytta av dem.

Andrastämman finns för att stödja melodin, den är inte en "alternativ första stämma". Det är bra att vara lite återhållsam.

Andrastämman brukar ligga lägre än melodin. För min del gäller det att "stödja melodin, inte tävla med den".

Andrastämmans rytm, form, och känsla bör följa melodins. Detta är särskilt viktigt när man spelar till dans, eftersom dansarna behöver tydlig, konsekvent rytm i musiken.

I "traditionellt" stämspel använder man relativt få ackord. Jämfört med t ex irländsk eller fransk-kanadensisk musik, är ackordmönstren i svensk folkmusik oftast enklare, "renare".

SPEL UPP!

Enligt tradition, spelar man andrastämmor intuitivt, efter känslan hellre än efter regler. Bland möjliga alternativ väljer man det som bäst uttrycker hur man känner sig och vad man vill säga med sin musik. Men i början, när antalet alternativ man har ligger vid noll, får man följa några enkla principer. Betrakta gärna följande som ett första steg mot målet.

ACKORD, IGEN

Jag tycker en bra andrastämma ger akt till låtens ackordmönster genom att "de viktiga tonerna" stämmer med gällande ackord. De toner jag kallar för "viktiga" brukar sammanfalla med taktslagen. I en åttondelspolska (t ex bondpolska) är första och tredje taktslagen särskilt viktiga. Mellan taktslagen kan andrastämman löpa fritt; målet är en andrastämma som flyter och som inte är alltför bråkig.

Men hur ska man veta vilka ackord som hör till låten, och när de gäller? En bra fråga. Man talar om en låts tonart, eller grundtonen i den skala låten byggs på. *Båtsman Däck* går i G-dur. *Josefins dopvals*, som Väsen spelar den, går i F-dur. Vet man en låts tonart, särskilt om låten går i dur, kan man fundera ut ackorden. Kom dessutom ihåg begreppet arpeggio, treklangens toner spelade i följd. Många nyckelharpslåtar består till hög grad av dessa figurer. Och det är bra för spelmannen, eftersom

De toner som ingår i arpeggio-figuren visar direkt vilket ackord det är som gäller

Vilken som helst annan ton i samma ackord är bra kandidat för andrastämman.

Jag har skrivit ut Polska efter *Båtsman Däck* tvåstämmigt efter dessa principer. Takterna 1-2 består av tonerna G-H-D, en G-dur treklang. I andrastämman väljer jag, bland dessa toner, den som ligger under förstastämmans ton, undantaget är låtens första ton när jag börjar på G en oktav lägre.

I tredje takten är lösningen inte självklar. Melodin klättrar upp och ner på skalan, inte bara på treklangens toner. Tonerna på taktslagen är C, A, och Fiss, och det leder tanken till ett D- eller D7-ackord. Vad gör man här? Här kommer en förenklad regel till. Då melodin klättrar på skalan, försök att spela en tersintervall – två steg i skalan – under meloditonon. Andrastämmans tredje takt visar det. I detta fall fungerar det bra, och tonsekvensen leder naturligt till en bra ton i fjärde takten, Fiss mot melodins A.

För att hitta lämpliga ackord till en låt kan man spela enkelt komp – långa toner eller dubbelgrepp – och lyssna på hur det låter mot melodin. Låter det inte alltför otrevligt är det värt ett försök som grunden för en stämma. I *Båtsman*

Däck kan jag tänka mig ett G-ackord eller ett D-ackord i tredje takten; jag tycker bättre om att behålla förra taktens G-ackord och byta till D i fjärde takten. På något sätt verkar fjärde takten vara ett viktigare ställe i låten att byta ackord. Men allt detta är efter ens personliga smak. Försök att hitta det du själv vill spela, och spela det.

På noterna mellan de två stämmorna har jag skrivit de ackord som jag tycker är bra. Man kan klura ut (det låter mer folkligt än analysera) första reprisens kvarvarande takter på samma sätt. Märk att, om man byter ackord i fjärde takten, är det symmetriskt att också byta ackord i reprisens sista takt.

I nionde takten, är det tonerna E och C som faller på taktlagen, vilket leder tanken till ett C-dur ackord. Jag börjar stämmans andra repris på C, en ters under melodin, och följer det mönstret. Melodin i tionde takten har D och H, dvs ett G-ackord. Också här hör tonerna en tersintervall under melodin till "rätt" ackord. Takt 11 påminner om takt 3, och takt 12 är en arpeggiofigur på ett G-ackord. Man hör att andra reprisens andra del är mycket lik första delen. Samma ackord är lämpliga och andrastämman är i princip samma.

Och nu dyker ett annat förslag upp till ett sätt att hitta stämmor, särskilt när man nyss har börjat spela såna. Spela stämman en tersintervall under melodin, tills du på ett taktslag spelar en ton som inte hör till gällande ackord. Som sagt, kan man hitta lämpliga ackord genom att fundera ut kompet. Det händer också att en ton i stämman låter fel på något sätt, och då får man motivering att hitta en annan.

MEN VÄNTA ETT ÖGONBLICK!

När du läser förslaget att "spela en ters under förstastämman", kanske du inser att andrastämman som den står gör precis detta. Varför inte ta tersen som regel, och strunta i allt det där om ackord och sånt?

Ingen dum fråga. Men det finns ställen i låten där tersen inte fungerar bra som stämman, och litet ackordstänkande kan förklara varför. T ex när första stämman faller och spelar grundtonen i gällande ackord, hör tonen en ters under inte till samma ackord och stämmer inte som harmoniton. I Båtsman Däck är allra sista ackordet och tonen G. Spelar man tersen under blir det E; för mig låter det konstigt, eller åtminstone inte traditionsmässigt.

Forts.

POLSKA EFTER BÅTSMAN DÄCK

The musical score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of two staves. The first staff is the melody, and the second staff is the accompaniment. Chords G, D, and C are indicated below the notes. The piece features a 3-measure triplet in measures 9 and 12.

Som alternativ använder jag ett H, en ton som ligger en sextintervall – fem steg i skalan – under melodin. Man kan också spela den tredje tonen i G-ackordet, nämligen ett D. Försök med den tonen, och lyssna på skillnaden i hur de två alternativen låter. Intervallen från G ner till D kallas för kvart, från G upp till D en oktav högre kallas för kvint. Dessa ger ett annat ljudintryck än tersen. Spela båda och pröva själv.

Att veta lite om ackord i allmänhet, och de ackord som passar till den låt man spelar i synnerhet, är bra när man skall hitta stämmor till låtar med mer invecklade harmonimönster. Låtar som går i moll, t ex. Eller låtar vars ackordmönster omfattar mer än de vanliga tre ackorden. *Hardrevets* andra repris är ett exempel.

EN LÅT TILL

Ur-polskan kom till USA med Sture Sahlström och Leif Alpsjö, och många amerikanska nyckelharpspelare har den på repertoaren. Det är också en bra låt att spela stämma till. Istället för att beskriva den i detalj, stannar jag kort vid några viktiga punkter. Låten går i C-dur, och grundackorden är annorlunda från de man använder i *Båtsman Däck*. Detta är

en lämplig tidpunkt att påpeka att grundackorden för en dur-låt brukar vara de som byggs på skalans första, fjärde, och femte toner. I C-dur är dessa durackord C, F, och G. Förstastämman börjar på tonen C, och andrastämman börjar på samma ton. Sen väntar den en ton medan melodin klättrar upp på arpeggio-figuren. Nu får andrastämman följa parallellt med första, upp på arpeggion en ton lägre. Man är nästan garanterad att vara med rätt ackord i rätt tid.

I andrastämman är de första tre tonerna samma ton. Istället för bondpolskans vanliga stråkmönster, där andra taktslagets alla toner binds ihop på ett uppstråk, använder jag två uppstråk i följd.

I melodin har denna låt några ställen där rytmen avviker lite från vanlig bondpolska. Triolfigurerna i takterna 9 och 11, t ex, eller de fyra sextondelarna i takt 14. Andrastämman kunde spelas med samma rytm som första, men jag tycker bättre om att behålla det normala polskemönstret. Det förstärker polskerytmen och man hör skillnaderna mellan de två stämmorna.

I vissa takter byter låten ackord mitt i takten. Man kan spela andrastämman så att ackordbyten framträder eller inte. Allt efter ens tycke.

UR-POLSKAN

The musical score for "UR-POLSKAN" is presented in two staves. The top staff is the melody, and the bottom staff is the accompaniment. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The score consists of 14 measures, with a repeat sign at the end of each staff. Chords are indicated by letters C, G, F, and G. There are triplets in measures 9 and 14. The melody starts on a C4 note and moves up stepwise, with some leaps. The accompaniment uses a pattern of eighth notes and quarter notes, with some triplets. The piece ends with a final chord of C.

OCH EN TREDJE LÅT

Den sista låten är *Hillebola schottis*, en i Uppland allmänt känd låt med en riklig mängd arpeggiofigurer. Andrastämman byggs på de principer jag har diskuterat. Titta gärna på den, spela den och försök förstå den och hur den fungerar.

STÄMPELSÖVNINGENS OUNDVIKLIGA KRAV

Ska man öva andrastämmor måste man självklart ha någon som kan spela melodin. I Sverige lär det finnas oerhört många nyckelharpspelare, och läget är inte alls lika dystert som i USA. Men om man inte har en spelkompis till hands, eller om kompisen också vill spela andrastämman, kan man väl spela in melodin på band och sen spela med inspelningsningen. Det går också att spela med favorit-CDn, och låtar i form av ljudfiler kan också hittas på Internet.

Författaren till Första steget mot stämspel – Matt Fichtenbaum – kom till Linköping på 1970-talet, då nyckelharpan under den stora folkmusikvågen intog en allt starkare ställning. Matt blev genast frälst, deltog först i byggcirkel och sedan blev det nybörjarkurs i spel, följt av en sommarvecka i Österbybruk hos Leif Alpsjö och Hasse Gille.

Hösten -77 rådde brist på lärare för nybörjarkurser, varför Matt ställde upp och blev således amerikanen som lärde oss att spela på det ”svenska nationalinstrumentet”.

Idag är Matt Fichtenbaum åter tillbaka på amerikanska östkusten och spelar nyckelharpa och fiol till skandinavisk dans en gång i månaden. Några gånger har han kommit till Sverige igen och deltagit på Ekebyholmskursen i Rimbo, Uppland. Där har han säkerligen mött flera av Föreningen Nyckelharpanns medlemmar.

HILLEBOLA SCHOTTIS

The musical score for "Hillebola Schottis" is presented in eight staves. The first four staves show the main melody with various rhythmic patterns and arpeggios. The last four staves provide variations or accompaniment, with some staves starting with a measure rest (indicated by a '5' or '9' above the staff). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Kronprinsessan Victoria fick en nyckelharpa.

Måndagen den 21 maj besökte Kronprinsessan Victoria Eric Sahlström Institutet i Tobo. Från och med den dagen kan man inte berätta nyckelharpans historia utan att samtidigt nämna att det var då som Victoria fick sin alldeles egna nyckelharpa. Dagen var också ett stort ögonblick i Eric Sahlström Institutets historia men även för Sture Sahlström och undertecknad som hädanefter kan kalla oss "hovleverantörer av nyckelharpa".

För snart två månader sedan stod det klar. Kronprinsessan kommer att besöka vårt folkmusikintstitut i Tobo. Det var också klart att hon skulle resa runt tillsammans med vår Landshövding Ann-Cathrine Haglund med flera och besöka olika platser i Norduppland. Först på dagordningen stod Tobo.

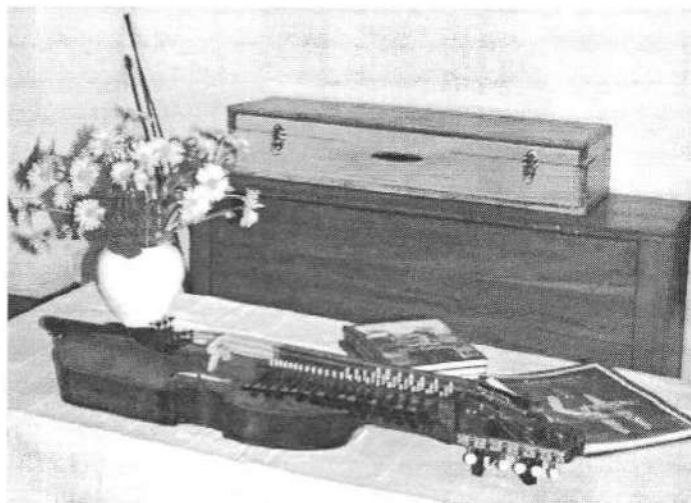
Den stora dagen var inne:

Kl 10.15 glider en svart Mercedes in vid institutet. Ut kliver Victoria i egen hög person omgiven av säkerhetsvakter och hovets informationschef Elisabeth Tarras-Wahlberg. Utanför entrén står Sture och Sonia Sahlström och undertecknad och spelar en ingångsmarsch, den gamla versionen av Mungalåten som vi har efter Sahlströms.

Kronprinsessan tas emot av Göte Herlovson, ordförande för Eric Sahlström Institutet AB, och slussas raskt in i Stora Salen. Där står kaffeborden dukade, men först ett kort välkomsttal av Eric Sahlström Institutets ordförande Margareta Jonth. Jag hade den äran att sitta snett mitt emot Kronprinsessan. Lite svårt att få flyt i snacket. Lätt att hoppa över de kungliga titlarna när man har att göra med en så trevlig och rar ung dam som Victoria. Till kaffe åt vi Upplandskubb med ost som pålägg. Vad annars?

Nu var det dags för institutets elever att hålla en liten konsert. Vi fick lyssna på några mycket väl inövade stycken både med hela gruppen och med en mindre grupp. Framträdandet avslutades med att två av eleverna, Anders Smedenmark och Magnus Holmström, spelade en låt med det självklara namnet Victoriavalsen, som Anders komponerat veckan innan.

För att berätta vad som nu kom att hända måste vi gå tillbaka till den dagen för snart två månader sedan då vi först får reda på prinsessbesöket. En tanke slog mig omedelbart. "Om Victoria kommer hit så måste hon få en nyckelharpa som present". Helst skall det stå Sahlström i den men Sture Sahlström hade omöjlig tid att få fram en harpa på den korta tiden. Det var då som jag kom på idén att jag och Sture skulle kunna tillverka den tillsammans och Olle Plahn skulle kunna göra lådan. Sagt och gjort. Vi delade upp jobbet. Jag tillverkade kroppen fram till lackning. Sture tillverkade leken med nycklar, stränghållare och stråke. Jag tog över, betsade och lackade. Sture avslutade med att sätta i löv, stränga upp och spela in harpan. Helgen före det stora besöket var harpan inspelad och klar med stråke, låda och allt.

Tillbaka till den stora dagen:

Göte Herlovson kallar nu fram Sture Sahlström som spelar Tobogubben. Därefter kallas jag fram för att verkställa själva överlämnandet av presenten till Victoria som också ombads komma fram.

Får väl erkänna att det kändes lite nervöst. Skulle jag bara sträcka över harpan eller skulle jag lägga remmen om hennes hals direkt? Jag valde att först sträcka över den. Victoria blev

väldigt glad och tog genast i hand och tackade. Kort därefter tog jag mod till mig och lade bandet om hennes hals. Sedan gick allt automatiskt. Victoria började genast att undersöka instrumentet, lade stråken på strängarna och fick snabbt fram de första tonerna. Efter en stunds övande stegade hon resolut fram till eleverna som fortfarande stod uppradade framför den öppna spisen. Eleverna drog igång en låt och Victoria hängde på. Det gick inte att ta miste på att hon uppskattade vad hon nu fick vara med om vilket klart framgår av den bild som vi har satt på första sidan. Victoria tackade både mig och Sture flera gånger.

Som sagt: Här skrevs ett stycke nyckelharphistoria och vi som fick chansen att vara med om detta tillfälle kan intyga att vår Kronprinsessa verkligen uppskattade sitt instrument. På en förfrågan under kvällens TV-sändning om Kronprinsessan nu skulle lära sig att spela på instrumentet svarade hon diplomatiskt att "jag har förstått att det här är ett svårt instrument att lära sig men att vi får se vad det kan bli".

Så tågade Kronprinsessan ut ur institutet med nyckelharpslådan i ena handen. Ute på trappan möttes hon av förskolebarn som samlat blommor. Barnen räcker över sina blommor, bockar och niger. Victoria tar alla i hand och tackar.

Ja det var precis som det skall vara när en riktig prinsessa kommer på besök.

Esbjörn Hogmark

Spelmansstämmor i Sommarsverige

Som vanligt vimlar det så här års av stämmor och träffar där du kan få utlopp för ditt låtspel. Vi kan inte räkna upp alla dessa ställen, men ett litet axplock ur sommarens folkmusikprogram bjuder vi gärna på.

NYCKELHARPSTÄMMAN I ÖSTERBYBRUK

är som vanligt helgen före midsommar. I år 15-17 juni.

Fredag Förstämma och midnattskonsert.

Lördag Ungdomsstämma och ungdomsmästerskap i nyckelharpspel. Kurser i låtar, visor och dans. Konsert. Dans. Visstuga.

Söndag Nyckelharpstämma med stort spelmanståg genom bruket. Allspel, scenprogram och buskspel. Nyckelharputställning.

Lördag och söndag Hantverkarsmarknad på stallbacken. Mat- och kaffeservering. Lotteri med nyckelharpa byggd av Hasse Gille som högsta vinst.

www.nyckelharpa.just.nu

HÄRKEBERGA

(nära Enköping) söndag 24 juni.

Kl 12 Gudstjänst. 13 -13.30 Allspel. 15 Visstuga.

Olika framträdanden. Spellista. Buskspel.

BINGSJÖSTÄMMAN

Onsdag 4 juli. Lyssna och dansa till flera spelmanlag från Dalarna. Möt spelmän från när och fjärran, virtuoser och nybörjare, kända och okända.

SPELMANSSTÄMMA I DANNEMORA

Lördag 7 juli kl 13 på gruvarbetartorpet i Gryttjom, norra Uppland.

Allspel, buskspel och uppträdande av spelmän från Uppland, Gotland och Åland.

Låtstuga med Henry Wallin. Konstutställning. Servering.

RIKSSPELMANSSTÄMMA

med kulturvecka i Hällesåker, Lindome. Norra Halland. 9 - 14 juli.

Utförlig presentation gavs i förra numret av Nyckelharpan.

<http://come.to/hallesaker>

VENDELSTÄMMAN

21 - 22 juli. Spelmansstämman till minne av Eric Sahlström.

KORRÖ

26 - 28 juli - södra Sveriges största folkmusikfestival.

Korrö hantverksby, cirka 4 mil sydost om Växjö.

Tre konsertscener. Dans tre nätter i rad på tre dansbanor. Visstuga med konsert i Kvarnen, Midnattskonsert med solospelmän. Kortkurser och workshops under fredagen. Och mycket, mycket mer...

www.srk.se/smalandsmusikarkiv

VALLBY FRILUFTSMUSEUM

Spelmansstämma i Västerås söndag 29 juli kl 13.00.

Västerås Spelmansgille 021 - 14 27 86.

WERMDÖBYGDENS SPELMANSSTÄMMA

Wermdö Bygdegård lördag 11 augusti kl 12.00 - 24.00.

Musik och dans i många olika former på scener och bland buskar.

Fredag kväll spontan spelning och dans. Fritt inträde!

GAMLA LINKÖPING

Lördag 25 augusti kl 14.00. Spelmansstämma och Folkdans-träff i samarbete med Hantverksdagarna.

Utlärning av allspelslåtarna kl 13.00.

Spelkurser i bl annat fiol, nyckelharpa och durspel.

Upplys. 013 - 14 90 46.

Förstämma på fredag kväll kl 19 på Valla Folkhögskola.

HALLSBERGS SPELMANSSTÄMMA

Söndag 26 augusti kl 13 - 17 på Hallsbergs Hembygdsgård

GÖTEBORG

Lundby. Lördag 1 september. Uppl. 0303 - 931 37.

Eric Sahlström Institutet fick 5,5 milj. extra!

Utöver redan beviljade bidrag från bl andra Kulturrådet, Länsstyrelsen och landstinget i Uppsala län erhöll Eric Sahlström Institutet denna vår ett engångsbelopp på fem och en halv miljon kronor ur Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond.

Förra sommaren köpte institutet fastigheten där verksamheten bedrivits sedan 1997. Det stora huset var tidigare de Geers gamla jaktstlott. Med det fantastiska penningbelopp ESI fick kan man nu både betala kapitalskulden och förverkliga önskan att ha klassuppsättning med 3/4 harpor att

låna ut till skolor. Det fina kulturarv ESI förvaltar kommer nu många unga att få ta del av framöver.

Idag bedrivs verksamhet i form av helårsutbildning i nyckelharpspel, kortkurser i både spel och nyckelharpsbygge, konserter m m.

Denna sommar blir det en nybörjarkurs i nyckelharpspel med Anders Liljefors och Edward Andersson. Helårsutbildningen startar på hösten och pågår i 32 veckor. Kommande kurs blir den tredje i raden och har Sonia Sahlström och Ditte Andersson som huvudlärare.

Sommarens torsdagkonserter i juli och en bit in i augusti blir med välkända spelgrupper, som J P Nyström, Hoven Droven, Nyckelharporkestern, Triakel, Trollrike Spelmän, Eva Tjörnebo och Viskompaniet.

Sveriges Spelmäns Riksförbund kommer i höst att förlägga sitt årsmöte på institutet i Tobo. Då kommer ett flertal delegater från alla landskapsförbunden att finnas på plats.

Som ny verksamhetsledare vid Sahlström Institutet anställdes i våras Anna Sjöberg, tidigare ledare vid Umeå Folkmusikfestival.

Eric Sahlströms Minnesfond

I år är det 15 år sedan Eric Sahlström gick bort och fonden till hans minne bildades. Många ville hedra Eric med blomror vid begravningen men istället uppmanades alla att bidra med pengar till en fond som skulle bära Eric Sahlströms namn. Fonden skulle verka för nyckelharpan och Sahlströmsmusikens fortbestånd, med uppgift att förvalta och vårda det musikaliska arv Eric lämnade efter sig. Initiativet till fonden kom från Eric's spelkamrat och vän sedan 40 år, Gösta Sandström och Esbjörn Hogmark. En budkavle gick genom landet där spelmanslag, folkdanslag, föreningar, företag och enskilda tecknade sig för såväl stora som små belopp. Andra aktiviteter som konserter och auktioner anordnades också för fondens räkning och ett stort engagemang visades.

Medlen blev en del till Eric Sahlströms statyn, som står framför Tegelsmora kyrka där Eric ligger begravd.

Varje år kan Fonden bekosta en spelvecka för någon eller några ungdomar vid folkmusikkursen på Ekebyholms slott i Roslagen. Det skulle dock vara angeläget att kunna dela ut fler stipendier till folkmusikintresserade ungdomar som tillsammans med dagens etablerade spelmän förväntas föra det folkmusikaliska arvet efter Eric vidare. För Fondens ambitioner och olika aktiviteter tar vi tacksamt emot medel för den fortsatta verksamheten.

Eric Sahlströms Minnesfond har postgiro 46 10 53-1.

Marianne Möllerman, ordf. i Eric Sahlströms Minnesfond

En av Sahlströmsfondens utgåvor, andra upplagan av Eric's låtar, nedtecknade av Gösta Sandström.

Eric Sahlströms låthäfte finns att köpa genom fondens kassör Gunnel Lundkvist 018 - 33 72 58 eller vid Österby-stämman och Vendelstämman i Uppland.

En annan av Sahlströmsfondens unika utgåvor är Leufstasamlingarna, tre notböcker i faximilupplaga med flera gamla uppländska låtuppteckningar.

Press- stopp !!!

Ett exemplar av en rykande färsk CD från förlaget AllWin/Tongång har landat på redaktionen, Bitar efter Lövstaggubbarna, där riksspelmannen tillika världsmästaren Björn Björn spelar silverbasharpa tillsammans med Katarina Björn. Låtar efter Kalle Ågren, Karl Anderén, Joel Jansson och andra.

Resension i nästa nummer av Nyckelharpan.

BSVERIGE
PORTO
BETALT

FÖRENINGSBREV

Föreningen Nyckelharpan c/o Möllerman, Riddarstigen 17A, 183 30 Täby

PER-ÅKE WALLIN

1925-04-14 - 2001-04-28

Det var "harpdoktorn" Otto Damgrens förtjänst att Per-Åke Wallin började spela nyckelharpa hösten 1989.

De hade varit grannar på Belevägen i Skälby sedan början av 1970-talet och när Per-Åke gick i pension från sitt arbete inom Ericsson, tyckte Otto att han skulle ha tid att börja spela nyckelharpa. Visserligen hade Per-Åke absolut inga sysselsättningsproblem, utan han var redan aktiv med golf, squash och som radioamatör. Han tyckte även om att sjunga visor och ballader. Men tydligen var det inget hinder för ytterligare ett fritidsintresse.

Jag träffade Per-Åke första gången omkring årsskiftet 1989 -90. Han hade precis börjat en nybörjarkurs hos Boel Oldberg och i november 1989 blev Per-Åke och dottern Lina medlemmar i Järfälla Nyckelharpsgille.

– Vilken stor kille. Precis som i "Biffen och Bananen", tänkte jag.

Biffen och Bananen var en serie som jag ofta läste när jag var liten, för min farfar var en stor beundrare av Rit-Ola, seriens skapare. Men jag anade inte hur rätt jag hade i mina tankar, för Per-Åke var faktiskt stor. Stor som människa!

Han var en genuin föreningsmänniska och redan vid vårt årsmöte 1990 ställde han upp som styrelseledamot. Under åren 1991 - 1999 var han Järfälla Nyckelharpsgilles ordförande. Inte nog med detta, han var dessutom aktiv i Friluftsförbundet i Järfälla och revisor i föreningen Folkmusik & Dans i Järfälla.

Som ordförande i Järfälla Nyckelharpsgille fick han ta ledningen över ett ganska bångstyrigt men roligt gäng och

det gjorde han med bravur. Hans sätt att leda styrelse- och årsmöten samt att presentera gillet i olika sammanhang gjordes på ett värdigt och vänligt sätt.

Per-Åke hade också en skön inställning till livet och ett stort mått av självironi.

Men tyvärr tar vi våra vänner allt för självklara. Per-Åke fick inte behålla sin hälsa och efter en tids sjukdom lämnade han oss.

Tisdag den 15 maj tog Järfälla Nyckelharpsgille farväl av Per-Åke Wallin i Järfälla kyrka. Boel Oldberg och Lars Lindqvist från gillet stod för ett par musikinslag under själva begravningsakten. Vid minnesstunden efteråt spelade gillet några av de låtar som vi vet att Per-Åke tyckte mycket om. Lövstapolska efter Ceylon Wallin, Barkaarby Brudmarsch av Kerstin Bunse och Vendelpolska av Viksta-Lasse.

Det har inte varit svårt att tycka om Per-Åke och fast vår saknad av honom inte på något sätt kan mäta sig med den saknad som hans familj och anhöriga känner, så har det blivit väldigt tomt i Järfälla Nyckelharpsgille.

Tack Per-Åke,
för att du har funnits
för din humor
för din glädje
och tack för att vi har fått lära känna dig!

Ulf Klasén, Järfälla Nyckelharpsgille